

**Відповіді до завдань III етапу  
Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства  
у 2023-2024 навчальному році  
9 клас**

**Завдання I**

1. Визначте відповідність між видами соціальних норм та їхнім змістом і функцією.

- |                        |  |
|------------------------|--|
| 1) Корпоративні норми; | А) Правила поведінки, які містяться у священних книгах;  |
| 2) норми моралі;       | Б) правила поведінки, які історично склалися у результаті їх багаторазового застосування;                      |
| 3) правові норми;      | В) виражають позицію людей щодо таких понять, як добро і зло;  |
| 4) звичаї.             | Г) приймають об'єднання громадян, члени кооперативів, господарські товариства, існують лише в письмовій формі; |
|                        | Д) правила поведінки, які є загальнообов'язковими, формально визначеними.                                      |

**1Г, 2В, 3Д, 4Б**

2. Визначте відповідність між видом державно-політичного режиму та його ознаками.

- |                   |   |
|-------------------|---|
| 1) Авторитарний;  | А) Вирізняється необмеженою владою і свавіллям правителя, який спирається лише на каральні органи і здійснює свою волю грубими силовими методами;   |
| 2) демократичний; | Б) заснований на визнанні принципу рівності і свободи всіх людей; конституційному закріпленні та гарантуванні прав і свобод громадян; управлінні державними справами з волі більшості з урахуванням інтересів меншості; |
| 3) деспотичний;   | В) різновид антидемократичного режиму, який передбачає повний контроль держави над усіма сферами суспільного й особистого життя та поглинання нею громадянського суспільства;   |
| 4) тоталітарний.  | Г) характеризується зосередженням влади у руках вищого духовництва, нетерпимістю до всіх, хто не сповідує державну релігію  |
|                   | Д) характеризується значним зосередженням влади в руках однієї особи або групи осіб, домінуванням органів виконавчої влади, і як наслідок обмеження загальновизнаних прав і свобод.                                     |

**1Д, 2Б, 3А, 4В**

3. Визначте відповідність між структурним елементом системи права та його ознаками.

- |                       |   |
|-----------------------|---|
| 1) Норми права;       | А) Об'єднують норми, які регулюють відносини певного роду;  |
| 2) правові інститути; | Б) регулюють типові суспільні відносини;                    |
| 3) підгалузі права;   | В) об'єднують норми, які регулюють відносини певного виду;  |
| 4) галузі права.      | Г) об'єднують норми, які регулюють відносини кількох видів; |

Д) регулюють відносини особливого роду.

**1Б, 2В, 3Г, 4А**

4. Визначте відповідність між елементом складу правопорушення та його характерними ознаками.

- 1) Суб'єкт;
- 2) об'єкт;
- 3) об'єктивна сторона;
- 4) суб'єктивна сторона.

А) Сукупність ознак, які характеризують зовнішню сторону правопорушення;

Б) характеризує психічний стан особи у момент скоєння правопорушення;

В) будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких норми права пов'язують наявність у діях особи ознак конкретного складу правопорушення;

Г) соціальні цінності, на які посягає правопорушник;

Д) деліктоздатна особа, що скоїла правопорушення. **1Д, 2Г, 3А, 4Б**

5. Визначте відповідність між назвами проступків та їхніми характерними ознаками.

- 1) Дисциплінарний;
- 2) адміністративний;
- 3) матеріальний;
- 4) цивільний.

А) правопорушення, яке полягає у невиконанні чи неналежному виконанні зобов'язань або ж у заподіянні шкоди;

Б) порушення трудових чи службових обов'язків;

В) є різновидом кримінального правопорушення;

Г) протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на охоронювані законом суспільні відносини і за своєю сутністю має багато спільних ознак із злочином, але є менш шкідливою;

Д) порушення трудових чи службових обов'язків через що підприємству, установі або організації заподіяна майнова шкода. **1Б, 2Г, 3Д, 4А**

6. Оберіть правильну відповідь:

А) закон не може мати зворотної сили в жодному випадку;

**Б) закон має зворотну силу лише тоді, коли він пом'якшує відповідальність або скасовує її;**

В) закон має зворотну силу лише тоді, коли він обтяжує відповідальність або запроваджує її;

Г) порядок надання зворотної сили закону має бути передбачений безпосередньо в законі.

7. Яке положення НЕ відповідає Конституції?

А) у кримінальному праві діє презумпція невинуватості;

Б) референдум з питань бюджету не дозволяється;

**В) людина, її життя, права та свободи є головним національним багатством України;**

Г) кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю.

8. Який варіант відповіді найточніше визначає обсяг правосуб'єктності тринадцятирічного школяра М.

А) наділений правоздатністю, має обмежену дієздатність, не підлягає кримінальній та адміністративній відповідальності;

Б) наділений частковою правоздатністю та дієздатністю, не підлягає кримінальній та адміністративній відповідальності;

**В) наділений правоздатністю, має часткову дієздатність, не підлягає кримінальній та адміністративній відповідальності;**

Г) наділений правоздатністю, має часткову дієздатність, не підлягає кримінальній, але підлягає адміністративній відповідальності.

9. Яке визначення найточніше відповідає поняттю «Конституція»:

**А) нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найважливіші суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил, прийнятий в особливому порядку (законодавчим органом влади) або безпосередньо народом;**

Б) правовий акт, що ухвалюється вищими й деякими центральними органами колегіального управління для розв'язання найважливіших і принципових завдань, що стоять перед даними органами, і встановлення стабільних норм, правил поведінки;

В) система правових норм найвищої юридичної сили, яка приймається в особливому порядку, регулює найбільш важливі суспільні відносини: як правило в сфері організації та функціонування органів державної влади, державно-територіального устрою та правового статусу людини і громадянина;

Г) продукт інтелектуальної творчості людини в галузі літератури і науки, що у вигляді символів та знаків зафіксований на матеріальному носії.

## **Завдання II**

**Дайте визначення поняттям:**

**Домашнє насильство** – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ст. 1).

**Громадська організація** – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. (Закон України «Про громадські об'єднання» ст. 10)

**Воєнний стан** – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

**Територіальна громада** – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр (ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування»).

Територіальна громада – первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста.

Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову.

Територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом (ст. 6 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»).

**Місцеве самоврядування в Україні** – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування»).

### **Завдання III**

#### **Задачі**

1. Громадянка України вийшла заміж за громадянина Франції.

Протягом двох років вони проживають на території України. У них народилася дитина. За яких умов дитина має право набути громадянство України? Яким законом слід керуватися при визначенні громадянства дитини?

**Відповідь.** Згідно ст. 7 Закону «Про громадянство» громадянином України за народженням є: Особа, батьки або один з батьків якої на момент її народження були громадянами України, ст.13. При різному громадянстві батьків, один з яких на момент народження дитини перебував у громадянстві України, дитина є громадянином України: якщо вона народилася на території України. Слід керуватися при визначенні громадянства дитини Законом України «Про громадянство України».

2. Громадянин України звернувся до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини про порушення його права на здійснення підприємницької діяльності не забороненої законом. Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Який вид гарантій на здійснення своїх прав реалізував громадянин України? Які нормативні акти забезпечили громадянину право на звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини?

#### **Відповідь**

По-перше, порушена ст.42 Конституції України на право вільно займатися підприємницькою діяльністю. Громадянин звернувся до уповноважених органів для поновлення своїх прав. Щодо гарантій, то державний захист прав і свобод людини, проголошений ст. 3 Конституції України та визначений як обов'язок

держави здійснювати правове регулювання прав і свобод, а також забезпечувати правовими засобами дотримання, виконання та захист прав і свобод; гарантії на контроль за дотриманням законодавчими, виконавчими та судовими органами положень Конституції про права та свободи людини і громадянина.

Нормативні акти, що забезпечують громадянину право на звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини це – Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», Конституція України.

3. 18-ти річний Петро вранці 10 жовтня 2023 року перед сніданком зробив ранкову гімнастику, а після сніданку на прохання батьків прибрав у кімнаті. О 9-й годині він придбав у магазині продукти харчування, а з 10-ї до 11-ї плавав у басейні сплативши при цьому 50 гривень. Об 11.30 під час переходу вулиці він рушив на червоне світло, за що був оштрафований. О 15-ій годині його повідомили про те, що за результатами співбесіди його прийнято на роботу. О 16-ій годині він допоміг перейти вулицю незрячому громадянину. О 17.30 їдучи на мопеді, він перевищив швидкість, не справився з управлінням і здійснив наїзд на пішохода, який у цей час стояв на тротуарі. Потерпілий отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження.

У яких випадках Петро вступав у правові відносини 10 жовтня 2023?

Якими галузями права регулюються ці правові відносини?

**Відповідь:** купуючи продукти харчування та плаваючи у басейні Петро вступив у цивільно-правові відносини. Переходячи вулицю він вступив у адміністративні відносини. Прийняття на роботу означало для нього вступ у трудові відносини. За наїзд на пішохода Петро повинен бути притягнений до кримінальної відповідальності.

4. Громадянка П. придбала в магазині для свого сина іграшку «Залізниця». Через тиждень син поскаржився на свербіж по всьому тілу. Громадянка П. звернулася до магазину з вимогою показати сертифікат відповідності, утім, там такого не виявилося. Тоді вона попросила повернути за іграшку гроші, але продавець їй відмовив. Громадянка П. за власні кошти замовила експертизу цієї іграшки. Висновок експертизи показав, що матеріал, з якого виготовлена іграшка, може викликати алергію у дітей.

Дайте відповідь:

- 1) Якими нормативно-правовими актами регулюються ці правовідносини?
- 2) Яка шкода нанесена і чи підлягає вона відшкодуванню?
- 3) Щоб ви порадили громадянці П.?

**Відповідь**

КУ ст.42 п.4 (держава захищає право споживачів, здійснює контроль за якістю та безпечністю продукції), Закону України «Про захист прав споживачів», Цивільний кодекс України.

Шкода, завдана здоров'ю споживача продукцією неналежної якості, підлягає відшкодуванню в повному обсязі.

Якщо магазин не виконає її вимоги, споживачка може звернутися з позовом до суду (п. 1 ст. 16, ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів»). Споживачка має право вимагати повернення сплаченої суми за іграшку, за експертизу, повернення всіх витрат на лікування алергії у сина, а також може розраховувати на відшкодування моральної шкоди.

5. 16-річний Микола навчається в технікумі й підробляє офіціантом у ресторані швидкого харчування. Нещодавно він продав своєму товаришеві, 20-річному Івану, велосипед, подарований батьком на шістнадцятиріччя, оскільки йому не вистачало зароблених грошей для купівлі речі своєї мрії – моторолера.

1. Які види цивільно-правових договорів є в цій ситуації? Назвіть сторони та предмет кожного з них.

2. Чи є дійсним учинений 16-ти річним Миколою правочин? Відповідь обґрунтуйте.

**Відповідь:**

У цій ситуації є такі види цивільних договорів: 1) дарування: сторони – дарувальник батько і обдарований син Микола; предмет – велосипед; 2) купівлі-продажу: сторони – продавець Микола і покупець Іван; предмет – велосипед.

Учинений Миколою правочин є недійсним, так як він має неповну дієздатність, тому може самостійно розпоряджатися лише заробленими грошима, а майном – виключно зі згоди батьків.

**Завдання IV**

1. Усі положення Конвенції ООН про права дитини умовно можна поділити на групи: забезпечення, захист, участь. Доберіть до кожної групи відповідні приклади прав дитини.

Забезпечення \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Захист \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Участь \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

2. Укажіть загальні та відмінні риси понять «воєнний стан» і «надзвичайний стан».

**Відповідь:**

Загальні риси:

1) воєнний та надзвичайний стани вводяться Указом Президента України, що підлягає затвердженню Верховною Радою України у дводенний строк;

2) може вводитися на всій території України (або її частині);

3) є тимчасовим заходом;

4) допускає тимчасове обмеження конституційних прав людини;

5) під час дії заборонено проведення виборів, референдумів, зміна Конституції;

6) обов'язкове інформування Генерального секретаря ООН про введення стану та обмеження конституційних прав.

Відмінності:

<i>Воєнний стан</i>	<i>Надзвичайна ситуація</i>
Вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній	Вводиться при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче

цілісності	загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства
максимальний строк не визначено	не більш як 30 діб і не більш як 60 діб в окремих її місцевостях

### Завдання V

1. **Визначте (підкресліть) помилки та/або недоречності, допущені в тексті.** «Учора наш клас ходив на екскурсію на машинобудівний завод. Той самий, на якому працює мій сусід Віктор. У січні йому виповниться 15 років і він одразу ж отримає відпустку – цілих чотири тижні. У школі Віктор навчався погано. Його мама не витримала й віддала на завод до знайомого майстра. Майстер прийняв Віктора на зварювальну дільницю з випробуванням на 5 місяців. Віктор випробування витримав, хоча заробітну плату за цей час не отримував, тому й став непоганим зварювальником. Йому подобається на заводі, іноді працює на день по 10-12 годин, а якщо потрібно – у свята та вихідні. Мама радіє змінам, що трапились із сином. А приятеля його, Миколу, з роботи вигнали (зламав якусь деталь). Віктор отримав подяку, яку записали до нової трудової книжки (першу він носив в кишені, усім показував і десь загубив). Але зараз у хлопця все добре».

#### Відповідь:

Учора наш клас ходив на екскурсію на машинобудівний завод. Той самий, на якому працює мій сусід Віктор. У січні йому **виповниться 15 років** і він одразу ж отримає відпустку – цілих **чотири тижні**. У школі Віктор навчався погано. Його мама не витримала й віддала на завод до знайомого майстра. Майстер прийняв Віктора на зварювальну дільницю з **випробуванням на 5 місяців**. Віктор випробування витримав, хоча **заробітну плату за цей час не отримував**, тому й став непоганим зварювальником. Йому подобається на заводі, іноді працює на день **по 10-12 годин**, а якщо потрібно – **у свята та вихідні**. Мама радіє змінам, що трапились із сином. А приятеля його, Миколу, з роботи вигнали (зламав якусь деталь). Віктор отримав подяку, яку записали до нової **трудої книжки** (першу він носив в кишені, усім показував і десь загубив). Але зараз у хлопця все добре.